

A szeretet erősebb...

Interjú Manfred Göbel betegápolóval

Göbel úr, sok súlyos betegség létezik, amelyekről sokat beszélünk. A lepráról nemigen tudunk erre felé. Tulajdonképpen miféle betegség ez? És mennyire veszélyes?

A lepra az emberiség egyik legrégebbi betegsége. „Bibliai betegség”, ahogyan mondani szokták, a Biblia ugyanis többször is említi. És azóta kötődik hozzá a tőle való félelem is. Mondhatnám, valamiféle stigma. Alapjában véve azonban a lepra nem olyan veszélyes, mint például a tuberkulózis. És a lepra gyógyítható. A fertőzés kockázata nem olyan nagy, ahogyan az emberek talán elképzelik. Az emberek 95%-a immunis vele szemben. Ez azt jelenti: az emberiségnek csak nagyon kicsi része, 5%-a betegedhet meg egyáltalán leprában, s gyakran csak akkor, ha valaki hosszabb időn át élt együtt leprás beteggel.

Miért csak ez a kis rész veszélyeztetett?

Nem tudjuk, ezt még tisztázni kell a tudománynak. Azt tudjuk, hogy a leprát egy bacilus okozza, de hús év óta igen jó antibiotikumos terápia létezik, amelyet sikeresen alkalmazunk. A probléma lényege az, ahogy a leprabacilus a periférikus idegpályákat támadja meg, s ha elmarad a beavatkozás, akkor ez a kéz és a lábön jelentkező bénulásokhoz vezet, de érintheti a szem záróizmait is. Ezek a zavarok érzékelésvesztéssel járnak együtt, úgyhogy az illetők nem érznek többé fájdalmat. A következmény: a sérüléseket gyakran egyáltalán nem, vagy csak nagyon későn veszik észre, ami a végtagok csonkolódásához vezet. Tulajdonképpen ezek a csonkulások keltenek félelmet, és a lepráról alkotott egész képünket ezek befolyásolják, vagyis végső soron a betegek stigmatizálását eredményezik.

Lehet-e pozitívan befolyásolni a leprát valamiféle megelőző vizsgálattal, ahogyan például a rák esetében is?

Természetesen. Ez is történik. Világszerte minden modern lepraszolgálat azon fáradozik, hogy a népesség intenzív felvilágosítása révén a betegség korai szakaszában találkozzék az érintettekkel. Ebben a szakaszban ugyanis tulajdonképpen csak egy világos bőrfoltot vagy a kéz és a láb érzéketlenségét lehet tapasztalni. Aki felfedezi magán ezeket az első tüneteket, és elmegy a helyi lepraállomásra, azt nagy baj nem érheti. Rögtön megvizsgálják, antibiotikumot kap, s rövid idő múltán gyógyultnak számít. Aki nem megy el erre a vizsgálatra, annak számolnia kell azal, hogy a bacilus megtámadja a periférikus idegeket, és a betegség elhatalmasodik.

A lepra igen régi betegség. Már az Ószövetségben is szó esik róla, ahogyan az Újszövetségben is. Mohamed is azt ajánlja, hogy az emberek kerüljék a leprásokat. Mi a helyzet ma?

Amikor huszonnyolc évvel ezelőtt megkezdtem munkámat Mato Grossóban, még nem létezett a betegek orvosi ellátása, hanem olyan kolóniákon helyezték el őket, ahol életük végéig éltek, vagy inkább vegetáltak. Ilyen lepratelepek egyébként Európában is léteztek, egészen a korai középkorig. A leprásokat itt is kitzitották a társadalomból, tilos volt nekik egészséges emberek közé menniük. Körülbelül harminc évvel ezelőtt Brazíliában

még hasonló volt a helyzet. Nagyon féltek a fertőzéstől. Akkoriban sok súlyosan csonkolt beteggel találkoztam. Amikor aztán a kezelések sikeresnek bizonyultak, hallatlan áttérés következett be a lepramunkában. Ma már senkit sem szigetelnek el. A betegség azonban nem szűnt meg.

Hogyan állunk a stigmával?

Sajnos az még mindig megvan, jóllehet Brazíliában tesznek ellene egyet s mást. Brazília az egyetlen olyan ország, amelyben hivatalosan már nem beszélnek lepráról, hanem hanseniázisnak hívják a betegséget, mégpedig Hendrik Hansen norvég orvos tiszteletére, aki 1873-ban felfedezte a leprabacilust. Ő sok érdemet szerzett, s ezért a brazilok az ő nevét használják e betegségre annak érdekében, hogy küzdjenek a lepra stigmája ellen. A betegség eleni harcban azonban tulajdonképpen csak a korai kezelések hatásosak, mielőtt testi torzulások következnenek be, hiszen végül is ezek a csonkulások okozzák a stigmát és a félelmet. Bár elkülönített leprások ma már nagyon kevesen vannak, a félelem megmaradt, mivel az emberek fejéből nem mennek ki a rettenetes csonkulások képei. Valószínűleg még sok évbe telik, amíg „egészen normális”, gyógyítható betegségnek tekintik majd a leprát.

Olyan felvilágosult-e a brazil nép, hogy a korai felismerés, illetve kezelés érdekében ügyel a tünetekre?

Ez régióinkint változik. Mato Grossóban, ahol élek, komoly felvilágosítás folyik, a médiumokban is. Elmegyünk az iskolákba, és megtanítjuk a tanárokat és a diákokat a lepratesztre...

...ami igen egyszerű...

...elmondjuk nekik: „Ha világos folt mutatkozik a bőrön, és féltek, akkor fogjatok egy ceruzát, és óvatosan szúrjatok bele a foltba! Ha fájdalmat éreztek, akkor minden rendben van, ha semmit nem éreztek, akkor menjetek el az első egészségügyi állomásra, vizsgáltsátoz meg, és kezeltsétoz magatokat!” Azt is tanácsoljuk a diákoknak, hogy családtagjaikon is végezzék el ezt a tesztet. S az egész nagyon jól működik.

Ön naponta találkozik leprás betegekkel. Fél-e olykor, hogy megfertőződik?

Természetesen igen. Különösen braziliai munkám első éveiben volt ez így. Alaposan felkészültem a munkámra, és tudtam, hogy a betegekkel való kapcsolat egyáltalán nem olyan veszélyes. De mindig más az elmélet, és más a gyakorlat. Emlékszem arra a napra, amikor megérkeztem a mato grossói São Juliao lepratelepére. 1979. június 1-e volt, csak egy vékony pulóver volt rajtam, s rettenetes hideg volt. Nagyon fáztam, s a leprások felkínálták nekem öreg, lyukas pulóverjeiket. Rettenetesen féltem attól, hogy megfertőződöm, ha felveszem valamelyiket. De aztán mégis megtettem, mivel a leprások segítőként érkeztem oda, és nem akartam rögtön lerombolni az érintettek bizalmát. Tehát féltem, és olykor még ma is félek. Röviddel ezelőtt az egyik barátom megbetegedett a lepra súlyos formájában, s akkor én azt gondoltam: Na, most aztán a közelben csapott le a villám!

Hogyan fertőződik meg az ember?

Cseppfertőzéssel. A kézfogás vagy az átölelés nem veszélyes. Ezenkívül, mint mondtam, a 95%-nak természetes immunitása van leprával szemben. A lappangási idő, vagyis a fertőződéstől a lepra kitöréséig terjedő idő 2-7 év, de nem ritkán akár 20 év is. Ez nagy nehézséget jelent a betegség elleni küzdelemben, mivel sokáig semmilyen tünet sincs.

Változatlanul a szegénységgel összefüggő betegség-e a lepra?

Igen, leprabetegek ma kizárólag a szegény országokban léteznek: Indiában, Afrikában és Brazíliában például. Norvégia volt az utolsó olyan ország, amely 1925-ben kiküszöbölte a leprát, mégpedig az életkörülmények javításával. Természetesen gazdag emberek is megkaphatják a leprát. Csupán Mato Grosso-ban, ahol élek, évente 3500 új leprás megbetegedés van, ami viszonylag magas arány, s ebből 600 eset jómódúakat érint: például bírákat, orvosokat. Miért van ez így? Mivel ezeknek az embereknek olyan cselédjük vagy más alkalmazottjuk volt, aki leprában betegedett meg: tőlük kapták a fertőzést. De azt kell mondanunk: az új megbetegedések 80%-a a szegényeket érinti.

Minden kezelési és gyógyítási esély ellenére az elmúlt években nem csökkent a leprabetegek száma. Hogyan magyarázza ezt?

A számok pillanatnyilag egyenesen emelkednek, legalábbis Brazíliában. A kezelés egyik problémája, ahogyan említettem, a hosszú lappangási idő. Továbbá korántsem regisztrálnak minden új megbetegedést, következésképpen nem is kezelik őket. Egész Brazíliában évente 50 000-re teszik az új megbetegedések számát, de az valószínűleg 70 000. Tapasztalatom szerint még legalább húsz évbe telik, amíg az utolsó beteg is megkapja a kezelést.

Őn azt állítja, hogy azoknak a leprásoknak, akik az elején kezelik magukat, csak kereken 70%-a csinálja végig a terápiát. Nem akarnak meggyógyulni az emberek?

Dehogynem akarnak, csak sokan megszakítják a kezelést, mégpedig különböző okokból: Például félnek attól, hogy elveszítik munkahelyüket. Ha valaki rendszeresen eljár az egészségközpontba, hogy elhozza gyógyszereit, az feltűnik másoknak. A kollégák megkérdezik: Leprád van? S a munkahely elvesztése igen valószínű. Ehhez társul az a félelem, hogy egy ilyen emberrel a többiek nem akarnak együtt dolgozni. Így megy ez. A másik probléma: Sok beteg nagyon szegény, és egyáltalán nincs abban a helyzet, hogy ki tudja fizetni a busz költséget az egészségközpontig és vissza, s így nem tudja kezeltetni magát. Megint mások annyira alultápláltak, hogy szervezetük nem bírja el a gyógyszereket, s akkor többé nem szedik, a betegség pedig elhatalmasodik.

A szegény országokban a leprához társul a tuberkulózis és az AIDS. Három olyan, súlyos betegség, amelyet gyakran együtt kell kezelni?

Tulajdonképpen nem. Észrevettük, hogy a leprabacillus semmibe veszi az AIDS-et kiváltó HIV-vírust. Ez azt jelenti, hogy a lepra és az AIDS jól kezelhető. Más a helyzet a tuberkulózzal, mert aki AIDS-ben betegedett meg, az gyakran még tuberkulózist is kap immungyengesége miatt.

Különösen drámaian zajlanak le az ún. rezisztens esetek, vagyis az olyan megbetegedések, amikor a bacillus nem reagál a gyógyszerre, a betegek tehát gyakorlatilag kezelhetetlenek. Egy átlagos tuberkulózis nem probléma számunkra; 50 euróba kerül. Egy rezisztens megbetegedés kezelése ellenben 10 000 eurót emészt fel. A betegség ennek ellenére nem gyógyítható, és a halálzási arány nagyon magas. Ez a fajta tuberkulózis terjed, nem csupán Brazíliában, hanem világszerte.

Anyagi támogatás érkezik Németországból, de mit tesz a brazil állam ezekkel a súlyos betegségekkel kapcsolatban?

Őszintén meg kell mondani, hogy igen sokat, mégpedig más latin-amerikai vagy az afrikai országoktól eltérően. Lepramunkánkat egészségprogramjaival támogatja a brazil állam, a városokban éppúgy, mint vidéken. A német támogatók főként az egészségügyi személyzetet és az egészségközpontok fenntartását fizetik, de a gyógyszerek kizárólag brazil részről származnak.

Milyen szerepet játszik a brazil egyház, például a sok bázisközösség, mindenekelőtt a leprabetegek stigmatizálása és kiközösítése elleni harcban?

Van haladás. Amikor huszonnyolc évvel ezelőtt Brazíliába érkeztem, az egyházközösségekben is létezett ez a fajta kiközösítés. Mindenesetre gondoskodtak a betegekről. Ma létezik az a lelkipásztori egészségprogram, amelybe a lepramunkát is beépítették. Jól együttműködünk egy hálózat részeként. Korábban ez nem volt így. Most önkéntes lepramunkásokat képezünk ki, akik az egyházközösség szolgálatában dolgoznak, és gondoskodnak arról, hogy már senkit se közösítsenek ki. A braziliai ferencesek igen sokat tesznek annak érdekében, hogy szervesen beépítsék a pácienseket a közösségbe. De ez mindig a brazil állammal együttműködve is történik.

Mégis: a német anyagi segítség nélkül mindez nem megy. Viszont nem elég egy-egy rendszeres banki átutalás, mondja Ön.

Ötven euró átutalásával semmi sincs megoldva. Mindenesetre megnyugtatta az adományozó rossz lelkiismeretét. Én azt várom el a támogatóktól, hogy személyes életstílusukat is megváltoztassák. Például hogy politikaiktól tisztességes árat követeljenek a fejlődő országokból érkező termékek számára; vagy hogy ne vásároljanak olyan bútort, amely trópusi fából készült. Mindazonáltal csak az Amazonas brazil területén évente kereken

20.000 négyzetkilométer erdőt irtanak ki bútorgyártás céljából, s ebben elsősorban a gazdag országok cégei vannak benne. Azt tapasztalom, hogy azok a németek, akik meglátogattak minket, beszéltek a leprabetegekkel, és beelátották a helyzetükbe, ténylegesen változtatnak életstílusukon. Észreveszik, mennyi fölösleges birtokuk van, mennyi fölösleges terhet cipelnek magukkal, és hogy a megelégedett élethez egyáltalán nincs szükségük ezekre a terhekre. Ezt a tapasztalatot viszik magukkal Braziliából, s aztán készek arra, hogy valóban meghúzzák a nadrágszíjukat mások javára.

Fejlesztési segítőként Ön a kultúrák közötti hídverőnek is tartja magát. Milyen látomása van erről?

A szolidaritásért és a kölcsönös tanulásért küzdök. Túl-ságosan keveset tudunk egymásról, értékeinkről és kultúráinkról. Gyakran egyáltalán nem vagyunk képesek megbecsülni más kultúrákat. Az én látomásom az, hogy a gazdag országokban élők megváltoztatják gondolkodásmódjukat a szegény Délen élőkkel kapcsolatban. Tehát ötven eurót adományozni önmagában nem elég. Mindenesetre az a vágyam, hogy a gazdag brazilok is adakozzanak, hogy elköteleződjenek a lepramunka mellett, s egy napon átvegyék a munkánkat, hogy saját problémájuknak tekintsék, és megoldják a lepra-, a tuberkulózis- és az AIDS-kérdést.

Ön most éppen látogatóban van Németországban, és bemutatja huszonnyolc évi lepramunkájáról szóló könyvét. Mi tűnik fel Önnek, amikor átutazik München vagy Köln városán, mi az, ami eltér a brazil állapotoktól?

Nekem feltűnik, mennyire szabadon élnek itt az emberek; Braziliában a hétköznapiak tartozéka az erőszak és az emberrablás. Feltűnik, hogy az emberek szívesen beszélnek a problémáikról, hogy milyen rosszul megy nekik, és közben nem veszik észre, hogy milyen jól megy nekik. Nem is vitázom ezekkel, különben talán agresszívvé válnék. Bizonyára van Németországban is szegénység. De

senkinek nem kell éhen halnia. Létezik társadalmi alapbiztosítás, orvosi ellátás a szegények számára is, vannak ruhaosztó helyek és így tovább. Aki Braziliában egészen lent van, annak mindebből semmi sem jut. Az emberek egyik napról a másikra élnek. Kétszer volt porckorongsérvem, és orvosilag jól elláttak. Sok olyan szegényt ismerek, akiknek ugyanez a bajuk, és nem kapnak kezelést, semmit, egyáltalán semmit.

Akkor olykor Önnek is rossz a lelkiismerete?

Igen, így van. Ez fáj nekem. Nemrégiben felkerestem egy családot, amely egy áram és víz nélküli kunyhóban lakik. Amikor este hazamentem, ez a gondolat fogalmazódott meg bennem: Neked olyan jól megy, s az emberek ott kint nyomorban élnek. Másfelől ahhoz, hogy segíthessek, jó erőben kell lennem, s ezért szabad egy kicsit élnem.

Ön családot alapított Braziliában. Brazillá vált?

Tulajdonképpen igen. Ami az életmódot illeti, mindenestre. Mato Grosso díszpolgárává avattak, ami nagy örömet szerzett. Az a mód, ahogyan Braziliában bánnak egymással, sokkal emberibb, mint Németországban. A braziloknak például mindig van idejük, nincs stressz, nem nyomasztják őket a határidők. Nekem tetszik ez az élet. Mindazonáltal, ha futballról van szó, akkor német vagyok.

Monika Herrmann

Forrás: Publik-Forum, 2007/13

A most 52 éves Manfred Göbel huszonöt éves volt, és képzett betegápoló, amikor 1979-ben a Deutscher Aussätziger Hilfswerk (Német Leprássegélyező Szervezet) megbízásával dolgozni kezdett a braziliai Mato Grosso-ban. Időközben az ottani lepramunka vezetője lett. A brazil emberjogi díj kitüntetéttje, Mato Grosso díszpolgára és a brazil kormány egészségügyi tanácsadója. Nem régen német állami kitüntetést is kapott. Brazil orvosnő vett feleségül, s ma Cuibabában, Mato Grosso fővárosában él. A szeretet erősebb, mint a félelem c. könyvét a Herder Verlag adta ki.

Mennyire „fiatalok” az egyházak?

Peru egyik püspöke, *Norbert Klemens Strotmann Hoppe* rendkívül kritikus megjegyzésekkel bélyegezte meg a katolikus egyház lelkipásztori ötletelenségét, tekintettel arra, hogy a katolikus hit drámai veszteségeket szenved világszerte. A bibliáról Rómában megtartott püspöki szinódus alkalmából a Limához közeli Chosica német származású püspöke kijelentette: „A katolikus egyház képtelen kidolgozni valamilyen stratégiát – ez az én gondom; sem érzékelő eszközei, sem döntési mechanizmusai nincsenek ahhoz, hogy reagálni tudjon konkrét helyzetekre, miközben az elmúlt években 14%-kal zsugorodott a világ népességének növekedéséhez képest.”

Az egykor „katolikus” Latin-Amerikában pusztító fejlemények tanúi vagyunk – állapította meg a püspök, és kifejtette: Ha úgy mennek tovább a

dolgok, mint eddig, akkor a szubkontinensen annyira összezsugorodnak a katolikusok, illetve annyira megnőnek a különböző szabadegyházi csoportosulások, hogy már negyven év múlva azonos létszámúak lesznek, és akkor még nem is vettük tekintetbe, hogy a hit nélküliek száma aránytalanul erősen növekszik. Ennek ellenére nincsenek jelei annak, hogy léteznének komoly reformgondolások. Arra a kérdésre, mit tett rosszul az egyház, Hoppe püspök így felelt az egyik katolikus hírügynökségnek: „Egyszerűen azt tette, amit mindig is tett – és ezáltal elveszítette monopóliumát a globalizálódó világban.”

Akik Európában azon lelkendeznek, hogy a „harmadik világban” virágzó, dinamikus és „fiatal” az egyház, és sok a papi-szerzetesi hivatás, azok nincsenek tudatában annak, hogy „a latin-amerikai egyház élet-

erős ugyan, de az egész világon a legrosszabb számok jellemzik, ami a papokat és apácákat illeti. Másutt átlagosan 2000 hívő jut egy papra, Latin-Amerikában több mint 8000. Ez elégnek bizonyult, amíg az egész kultúra katolikus volt, időközben azonban nálunk is hétköznapi valósággá vált, ami Európában megszokott: az egyház védekezésbe szorult”.

Mindezzel kapcsolatban nem lehet zárójelbe tenni a hierarchia cselekvőképességének kérdését, mondja a püspök. A katolikus egyház hivatali szerkezetének előnye tulajdonképpen az, hogy képes az alkalmazkodásra – és az, hogy szigorúsága ellenére a hierarchia felületes. Amde: „Újra kellene rendezni a hierarchia dimenzióit. A jelenlegi általános helyzetben a koordináció új formáira van szükségünk.”

Forrás: Imprimatur, 2008/8